

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL ATSISAKYMO NAGRINĖTI PRAŠYMĄ NR. 1A-1/2022

2022 m. vasario 15 d. Nr. KT21-A-S20/2022

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Giedrės Lastauskienės, Vytauto Mizaro, Algio Norkūno, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, sekretoriaujant Vaivai Matuizaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvarstė pareiškėjo [duomenys neskelbiami] ([duomenys neskelbiami]) prašymą Nr. 1A-1/2022.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnio 3 daliai, 22 straipsnio 2 daliai neprieštaruoja Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 55 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2 dalis, 73 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktai, 74 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktai, 75 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 1 dalies 2, 4 punktai, 79 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktai, 80 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktai, 85 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktai, 86 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktai, 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalis, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1, 2 dalys.

2. Iš pareiškėjo prašymo ir jo priedų matyti, kad jis savo konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimą sieja su Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos 2020 m. liepos 3 d. raštu, kuriuo, remiantis BVK 73 straipsniu, buvo atsisakyta pareiškėjui pagal jo prašymą suteikti kasdienes skambučius telefonu ir pasimatymus. Dėl šio Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos rašto pareiškėjas padavė skundą Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kuris 2020 m. rugpjūčio 6 d. raštu pareiškėjo skundo netenkino.

Regionų apygardos administracinis teismas 2021 m. vasario 2 d. sprendimu atmetė pareiškėjo skundo dalį, kurioje jis prašė panaikinti minėtus Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos ir Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos raštus. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. gruodžio 15 d. neskundžiama nutartimi dalį pareiškėjo apeliacinio skundo atmetė ir Regionų apygardos administracinio teismo 2021 m. vasario 2 d. sprendimo tą dalį, kurioje buvo atmesta minėta pareiškėjo skundo dalis, paliko nepakeistą.

3. Pareiškėjo prašymas Konstituciniam Teismui pateiktas 2022 m. sausio 3 d.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

4. Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija) kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones.

5. Kaip minėta, pareiškėjas prašo ištirti BVK 55 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2 dalies, 73 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktų, 74 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktų, 75 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 1 dalies 2, 4 punktų, 79 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktų, 80 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktų, 85 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktų, 86 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktų, 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1, 2 dalių atitiktį Konstitucijai.

5.1. BVK 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje buvo nustatyta:

„Nuteistiesiems leidžiami pasimatymai: trumpalaikiai – iki trijų valandų ir ilgalaikiai – iki vienos paros. Pasimatymų skaičių ir rūšį nustato šio Kodekso 73, 74, 75, 79, 80, 85, 91 ir 152 straipsniai.“

Taigi BVK 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė, kad nuteistiesiems leidžiami nurodytos trukmės trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai, kurių skaičių ir rūšį nustato kiti BVK 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje nurodyti BVK straipsniai, be kita ko, 73 straipsnis ir kiti straipsniai, kurių tam tikrų dalių (punktų) konstitucingumą pareiškėjas taip pat ginčija.

5.2. BVK 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje nustatyta:

„Nuteistiesiems leidžiama paskambinti telefonu. Skambinimo dažnumą nustato šio Kodekso 55, 73, 74, 75, 79, 80, 85, 86, 91 ir 152 straipsniai. Pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas turi teisę leisti papildomai vieną kartą paskambinti telefonu, jeigu to prašo nuteistasis dėl svarbių aplinkybių.“

Taigi BVK 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė, kad nuteistiesiems leidžiama paskambinti telefonu, o skambinimo dažnumą nustato kiti BVK 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje nurodyti BVK straipsniai, be kita ko, 73 straipsnis ir kiti straipsniai, kurių tam tikrų dalių (punktų) konstitucingumą pareiškėjas taip pat ginčija.

5.3. BVK IV dalies „Bausmių, kuriomis apribojama nuteistųjų laisvė, vykdymo tvarka ir sąlygos“ X skyriaus „Laisvės atėmimo bausmių vykdymo tvarka ir sąlygos“ antrajame skirsnyje „Pataisos namai“ esančio BVK 73 straipsnio „Paprastajai grupei priskirtų nuteistųjų laikymo sąlygos“ (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktuose, kurių atitikimą Konstitucijai pareiškėjas taip pat ginčija, buvo nustatyta:

„Paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę:

<...>

2) per du mėnesius gauti vieną ilgalaikį ir vieną trumpalaikį pasimatymą;

<...>

4) du kartus per savaitę paskambinti telefonu;

<...>“

Taigi BVK 73 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktuose nustatytas konkretus skaičius, kiek nurodytų rūšių pasimatymų gauti ir kiek kartų skambinti telefonu per nurodytą laiką turi teisę pataisos namuose laisvės atėmimo bausmę atliekantys paprastajai grupei priskirti nuteistieji; taip yra sukonkretintas minėtas BVK 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas. Vadinasi, BVK 73 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktuose nustatytas teisinis reguliavimas yra neatsiejamai susijęs su nustatytoju 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje.

6. Pažymėtina, kad iš pareiškėjo prašymo ir jo priedų matyti, jog pareiškėjui, kaip laisvės atėmimo bausmę pataisos namuose atliekančiam ir paprastajai nuteistųjų grupei priskirtam asmeniui, Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos 2020 m. liepos 3 d. raštu buvo atsisakyta suteikti kasdienius pasimatymus ir teisę kasdien skambinti telefonu vadovaujantis BVK 73 straipsniu. Pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, pareiškėjo ginčijamu BVK 73 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktuose nustatyto teisiniu reguliavimu sukonkretintos BVK 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalis, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalis, kurių konstitucingumą pareiškėjas taip pat ginčija.

6.1. Iš pareiškėjo prašymo matyti, kad jis, be kita ko, BVK 94 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje ir jose nurodyto BVK 73 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktuose nustatyto teisinio reguliavimo

atitiktį Konstitucijos 21 straipsnio 3 daliai, 22 straipsnio 2 daliai ginčija tiek, kiek pagal ją nuteistiesiems nėra leidžiami kasdieniai pasimatymai su BVK nurodytais asmenimis ir kasdienis skambinimas telefonu. Pareiškėjo nuomone, ginčijamomis BVK nuostatomis laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų pasimatymų ir skambinimo telefonu skaičius pagal Konstituciją negali būti ribojamas.

6.2. Pagal Konstitucijos 21 straipsnio 3 dalį draudžiama žmogų kankinti, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes, o pagal 22 straipsnio 2 dalį asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami.

6.3. Pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją asmens, padariusio nusikaltimą, laisvė gali būti suvaržyta įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka; suvaržius tokio asmens laisvę, gali būti apribotos jo teisės ir laisvės (2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimai). Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją asmuo pripažįstamas kaltu padarius nusikaltimą ir nuteisiamas tik įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu; šis teismo sprendimas bausmes vykdančias ir bausmės vykdymo teisėtumą prižiūrinčias institucijas įgalina nuteistajam taikyti su jam paskirtos bausmės rūšimi susijusius teisių ir laisvių apribojimus (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas).

Be to, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad asmenys, nuteisti laisvės atėmimu, nuo visuomenės izoliuojami laisvės atėmimo vietose, kuriose jų elgesys kontroliuojamas; nuteistajam taikomi apribojimai yra objektyvūs laisvės atėmimo bausmės turinio elementai, be jų laisvės atėmimas netektų prasmės (2003 m. kovo 24 d. nutarimas).

6.4. Pagal Konstituciją asmens teisė į privatumą nėra absoliuti (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d., 2019 m. sausio 11 d., 2019 m. balandžio 18 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas, *inter alia* aiškindamas Konstitucijos 22 straipsnio 2 dalį, yra pažymėjęs, kad privataus gyvenimo teisinė samprata siejama su asmens teisėtai privataus gyvenimo lūkesčiais; jei asmuo daro nusikalstamas ar kitas priešingas teisei veikas, neteisėtai pažeidžia teisės saugomus interesus, daro žalą atskiriems asmenims, visuomenei ir valstybei, jis supranta arba turi ir gali suprasti, kad tai sukels atitinkamą valstybės institucijų reakciją, kad už jo daromą (ar padarytą) teisės pažeidimą gali būti taikomos valstybės prievartos priemonės, kuriomis bus daromas tam tikras poveikis jo elgesiui; nusikalstamą veiką padaręs asmuo neturi ir negali tikėtis, kad jo privatus gyvenimas bus saugomas lygiai taip pat, kaip ir asmenų, kurie nepažeidžia įstatymų (2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimai).

6.5. Įstatymų leidėjas, nustatydamas teisinį reguliavimą, kuriuo yra apribojamos asmenų, nuteistų laisvės atėmimu, žmogaus teisės ir laisvės, yra saistomas Konstitucijos (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra pabrėžęs, kad pagal Konstituciją riboti naudojimąsi asmens teisėmis ir

laisvėmis galima laikantis šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; apribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (*inter alia* 2004 m. sausio 26 d., 2014 m. gegužės 9 d., 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimai).

6.6. Atsižvelgiant į minėtas oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, konstatuotina, kad pareiškėjas, teigdamas, jog ginčijamomis BVK nuostatomis laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų pasimatymų ir skambinimo telefonu skaičius pagal Konstituciją negali būti ribojamas, siekia paneigti oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, pagal kurias asmens teisė į privatumą nėra absoliuti ir yra siejama su asmens teisėtai privataus gyvenimo lūkesčiais; jei asmuo daro nusikalstamas ar kitas priešingas teisei veikas, daro žalą atskiriems asmenims, visuomenei ir valstybei, už jo daromą (ar padarytą) teisės pažeidimą jam gali būti taikomos valstybės prievartos priemonės, kurių taikymas *inter alia* apima ir nuteistųjų laisvės atėmimu teisių ir laisvių ribojimus, o nuteistajam taikomi apribojimai yra objektyvūs laisvės atėmimo bausmės turinio elementai, be kurių laisvės atėmimas netektų prasmės. Todėl pareiškėjo prašyme nurodyti argumentai šiuo aspektu negali būti vertinami kaip teisiniai.

6.7. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 5 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą iširti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymas grindžiamas ne teisiniais motyvais.

6.8. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad yra pagrindas atsisakyti priimti nagrinėti šią pareiškėjo prašymo dalį.

7. Pažymėtina, kad iš pareiškėjo prašymo ir jo priedų matyti, jog kitas pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas, nustatytas BVK 55 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2 dalyje, 74 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktuose, 75 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 1 dalies 2, 4 punktuose, 79 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktuose, 80 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktuose, 85 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktuose, 86 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktuose, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2 dalyje, nebuvo pagrindas priimant sprendimą, galėjusį pažeisti pareiškėjo konstitucines teises ar laisves.

7.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodytas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Konstitucijai ir (ar) įstatymams neprieštarauja tik tokie Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti aktai, kurių pagrindu priimtas sprendimas galėjo pažeisti šio asmens konstitucines teises ar laisves; pagal Konstituciją minėtas asmuo neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu

nebuvo priimta tokio sprendimo (*inter alia* 2019 m. lapkričio 6 d. sprendimas Nr. KT43-A-S31/2019, 2020 m. vasario 5 d. sprendimas Nr. KT19-A-S19/2020, 2022 m. sausio 5 d. sprendimas Nr. KT3-A-S3/2022).

7.2. Vadinasi, pagal Konstituciją pareiškėjas neturi teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl BVK 55 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2 dalies, 74 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2, 4 punktų, 75 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 1 dalies 2, 4 punktų, 79 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktų, 80 straipsnio (2019 m. birželio 27 d. redakcija) 2, 4 punktų, 85 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktų, 86 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalies 2, 5 punktų, 102 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 2 dalies atitikties Konstitucijai.

7.3. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 1 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymas paduotas institucijos ar asmens, neturinčių teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą.

7.4. Taigi yra pagrindas atsisakyti priimti nagrinėti šią pareiškėjo prašymo dalį.

8. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad yra pagrindas atsisakyti priimti nagrinėti pareiškėjo prašymą.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 28 straipsniu, 69 straipsnio 1 dalies 1, 5 punktais, 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Atsisakyti nagrinėti pareiškėjo [duomenys neskelbiami] ([duomenys neskelbiami]) prašymą Nr. 1A-1/2022.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Giedrė Lastauskienė

Vytautas Mizaras

Algis Norkūnas

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė